

מגנזי הממשלה הפולנית (ארכיון הדלגטורה במחתרת)

תזכיר שנמסר ע"י ואצללב (הנריק וולינסקי)
לנציגות הממשלה הפולנית במחתרת וא.ק.

וארשה, 3 בדצמבר 1942

ביום 2.12.42 הקימותי קשר בין נציג ה"בונד" — מיקולאי¹, ונציג הוועד היהודי הלאומי — יורק². בשעת המפגש מסר יורק לידי תקנון של ועד-התיאום והארגון-היהודי-הלוחם, המהווה ייצוג מוסמך של כלל היהודים בוארשה. התקנון הזה אושר על-ידי ועד-התיאום בגיטו בליל מ-1 ל-2 בדצמבר 1942. כל ספיקות שהועלו עד-כה מצדו של מיקולאי בנוגע לזכותו של הוועד-היהודי-הלאומי לייצג את כלל היהודים בפני שלטונות פולין — הובהרו בזה, ומעכשיו מייצגים שני נציגי היהודים — מיקולאי ויורק — מתוך הסכמה, את ועד התיאום על יסוד יפוי-הכוח הכלול בתקנון.

אשר לעבודות הארגוניות בקרב היהודים בערי השדה, מתנהלות הללו גם להבא ביוזמת הוועד היהודי הלאומי. שני הנציגים של ועד התיאום (יורק ומיקולאי) הדגישו את ההכרח לצייד ללא דיחוי את הארגון-היהודי-הלוחם בנשק, כיוון שאין הם מטילים ספק, שמבצע החיסול בגיטו וארשה לא נסתיים, ועלול להתחדש בכל רגע (בזמן האחרון שוב נמשך בקנה-מידה גדול ברחובות וב"שופים"³). חיסול ה"שופים" השונים, ולאחרונה הניתוק המוחלט של ה"שופים" של טבנס⁴

1 ד"ר ליאון פיינר, נציג ה"בונד" בצד הארי וחבר התיאום מטעם מפלגתו.

2 אריה וילנר.

3 מפעלים בבעלות גרמנית שקמו לשם ניצול כוח עבודה יהודי וגזל הרכוש היהודי.

4 בשלב מסוים חולק הגיטו לאיזורים סגורים אחדים ונאסרה גישה מאיזור לאיזור. ה"שופ" של טבנס מצוי היה בשני איזורים נפרדים.

משאר חלקי הגיטו, מוכיחים, שביסודו של דבר מבצע ההשמדה נמשך ללא הרף. התגברות של אותו מבצע צפויה בקרוב נוכח הופעת מספר-רב של פושטי-יד. (העבודה ב„שופים“ היא ללא שכר, רק תמורת מחיה: 100 עד 200 גרם לחם ומרק. אלה שאין כבר בידיהם דבר למכירה חומקים מה„שופ“ לפשיטת-יד של שעות אחדות).

לפיכך מבקשים מיקולאי ויורק:

1. כמות גדולה יותר של נשק, כי 10 אקדחים שנתקבלו, אינם מספיקים לארגון ההתנגדות המזוינת או למבצע אחר בעל אופי קבוצתי או אינדיבידואלי.
 2. לאפשר להם קניות של נשק. הם בוחנים מצדם אפשרויות של גיוס כספים למטרה זו. (השקפתי: הקניה חייבת מטעמי בקורת להתבצע על-ידינו).
 3. הוראות ומדריכים. האלמנט הקרבי הוא בעל הכשרה חלקית שקיבל אימון במסגרת קדם-צבאית בפולין לפני המלחמה⁵. חסרים מדריכים, כי היחידים בעלי הכשרה מתאימה, ממלאים תפקיד במשטרה, ואינם נהנים מאימונם של אנשי הארגון הלוחם.
- בנוגע לסעיף 1: הייתי רוצה, שהספקת הנשק תגיע, לפחות, לשיעור של „תריסר“ הכלים, שהוזכרו פעמים אחדות.

אני מבקש הכרעה מהירה.

ואצל אב⁶

מברק שנשלח ללונדון על-ידי גנראל רובצקי,
מפקד א.ק., הארגון המזוין, הכפוף
לממשלה הפולנית הגולה בלונדון:

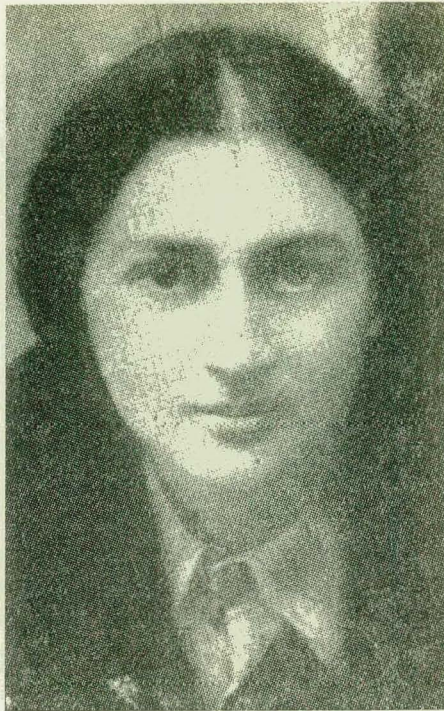
„במאחר, פונים אלינו יהודים מקבוצות קומוניסטיות שונות לקבל נשק, כאילו היו בידינו מחסנים מלאים. לשם מבחן מסרתי אקדחים אחדים. אין לי בטחון אם בכלל ישתמשו בנשק זה. יותר נשק לא אתן, כידוע לכם, גם לנו אין, אנו מחכים למשלוח. הודיעוני איזה קשר יש ליהודים שלנו עם לונדון.“

קאלינה⁷ הפולני המחתרתי

5 הכוונה להכשרה שניתנה לתלמידי בתי-ספר תיכוניים בפולין שלפני המלחמה.

6 הנריק וולינסקי, עורך-דין, מחסידי אומות העולם, ראש המחלקה היהודית ליד נציגות הממשלה הפולנית במחתרת וא.ק.

7 כינויו של הגנרל סטפאן רובצקי.

גולה מירא

אגרתה של גולה מירא שנשלחה מקרקוב לארץ

עלון פולני על התקוממות יאנואר בגיטו וארשה

ביום שני, 18.1.1943, פתחו הגרמנים במבצע-רצח חדש בשטח הגיטו הוארשאי. בשעה 6.03 הקיפו יחידות חזקות של ז'אנדרמריה וס.ס., מצוידות בציוד קרבי מלא, את רחובות הגיטו וחסמו הבתים.

אולם בפעם הזאת נתקלו הגרמנים בעמדה יסודית שונה של האוכלוסייה היהודית. מיד באה לגילוי התנגדות פסיבית, כללית כמעט. תושבי הבתים החסומים למרות אתרעות הז'אנדרמריה המלוות בריות תכופות, לא יצאו את הדירות והסתתרו בהמוניהם. הז'אנדרמנים החלו לכן לפקוד את הדירות וכל אחד שמצאו — הרגו במקום. למרתפים ועליות גג, וכן למקומות אחרים העלולים לשמש כמחבוא — הגרמנים נמנעו בדרך-כלל לחדור. הודות לכך הצילו אנשים רבים את חייהם לפי שעה. מאידך גיסא, זאת הפעם הראשונה נתקלו הגרמנים בהתנגדות פעילה בתוך הגיטו. בשורה של בתים ברחוב מילה, ניסקה, מורנובסקה וזמנהוף, קיבל את פני הז'אנדרמנים מטר יריות ורמונייד. הז'אנדרמנים נאלצו לפרוץ בתים מסוימים וגישות חסומות. בתים אחדים הועלו באש. באחרים הקרב נמשך זמן מרובה.

הקרב העיקרי התחולל כנגד יחידות ניכרות של ז'אנדרמריה וס.ס. ברחוב דז'יקה, סמוך ל"ככר ההטענה"¹. קבוצת לוחמים, שהצטרפה לשיירה גדולה של "מפונים", פתחה לפי סימן מוסכם באש. הושלכו על הז'אנדרמנים רימונים אחדים. נורו צרורות, התחוללה התנגשות פנים אל פנים, שנסתיימה בנצחון הלוחמים היהודים.² הז'אנדרמנים מופתעים נוכח ההתנגדות הבלתי צפויה, נבוכו, נתנו כי יוציאו מידיהם את הנשק. חלק ניכר של הז'אנדרמנים נפל חלל במקום, האחרים התפזרו. במהומה הכללית התפזרה שיירת הקרבנות. מרביתם ניצלו לפי שעה. משך 15 עד 20 דקות היה הרחוב בידיים יהודיות, רק תגבורות חזקות של ז'אנדרמריה אפשרו לגרמנים להשתלט על המצב. המבצע המזוין עורר רושם כביר בכל הגיטו. היחס של האוכלוסייה היהודית היה ממש נלהב. יהודים זקנים ברכו את הלוחמים, רכנו על החללים ונשקו לגוויות הלוחמים.

1 הכוונה לככר ממנה נשלחו הקרבנות — המכונה "אומשלג" פלאץ".
2 הקרב של קבוצת אנשי השומר-הצעיר, עליהם פקד מרדכי אנילביץ.

תוצאות הקרב היו כדלקמן: כ-12 ז'אנדרמים ואנשי
 ס.ס. — הרוגים וכתריסר פצועים. האבידות העצמיות —
 9 לוחמים. נכבשו 3 רובים ו-4 אקדחים. אמבולנסים יצאו
 הלוך ושוב בדרך בין הגיטו ובית-החולים הגרמני.
 יום חמישי, 21.1, נקבע על-ידי הס.ס. כ„פעולת תגמול“
 להתנגדות.

לתוך הגיטו נכנסו בצעידה כ-600 ז'אנדרמים מצוידים
 לקרב, חגורי רימונים לרוב. כן הובאו שני תותחים ואמבור-
 לנס של הצלב האדום. מהבוקר החלו „חסימות עונשין“
 של הבתים. הז'אנדרמים השליכו לתוך הבתים רימונים
 ופצצות. החל טבח וכתוצאה ממנו נספו כ-200 עד 300
 איש. לאחר משלחת העונשין השתררה, בניגוד למצופה,
 הפוגה זמנית. הדעה הכללית היא, שההתנגדות היהודית
 המזוינת היא שגרמה להפסקת הפעולות.

„יום“ (דז'ין). גליון 19 (475) מ-28 בינואר 1943.
 („יום“ בטאון הדימוקראטים במחתרת הפולנית).